

*Sibylle
Lewitscharoff*

Apostoloff

Regény

Kurdi Imre fordítása

Bookart Kiadó

A fordítás alapjául szolgáló mű
Sibylle Lewitscharoff APOSTOLOFF
© Suhrkamp Verlag Berlin, 2009
All rights reserved by and controlled through
Suhrkamp Verlag Berlin

A kötet megjelenését a Goethe-Institut támogatta
Die Übersetzung dieses Werkes wurde vom Goethe-Institut
aus Mitteln des Auswärtigen Amtes gefördert

Szerkesztette Márton László

A borítót Vidák Zsolt készítette

ISBN 978-606-8351-65-0

© Bookart Kiadó, 2015
Magyar fordítás © Kurdi Imre, 2015

Lulin Danailoffnak

Úton Rumennel

Mi még egész jól megúsztuk, mondom a nővéremnek. A nővérem elől ül, az anyósülésen, és hallgat. Apró fejbiccen-téssel jelzi csupán – oldalra, az ablak felé –, hogy megértette, amit mondtam. Hozzá van szokva a megjegyzéseimhez, tudja, miről beszélek.

Elhúzta végre a csíkot, mondom. Inkább dicséretet, mint becsmérést érdemel egy olyan apa, aki kiteszi a pontot, még mielőtt az egész családját tönkretenné.

Kiteszi a pontot. Ezt nyilván csak a világos nappal mon-datja velem. Mintha meg lehetne itt bámulni valamit, ami elkészült végre. A pontot, pont ott. Pont ott, ahová most a legszívesebben belebokszolnék ököllel, a fejtámlába, ámde megáll a kezem a levegőben, visszaejtem a térdemre, gyorsabban, mint ahogyan fölemeltem. Hülyeség? Persze, ren-geteg hülyeséget csinálok, nem sikerült még észre térnem. Nővérem pillanatnyilag se hall, se lát, mivel Rumenre mo-solyog éppen, az autó lármája pedig eleve elnyeli a fino-mabb zajokat.

Sokszor úgy beszélek a nővéremhez, akárha a falhoz. Un-tig ismeri az efféle nekibuzdulásaimat, pontosan tudja, hogy ritkán jön ki jól belőlük apánk. Sőt többnyire kimondottan rosszul jön ki. Anyánkról összeszorított szájjal hallgatunk. Nővérem legmegnyerőbb tulajdonsága az, hogy nem vesz komolyan, és mindent megbocsát. Példás magaviseletű nővér, angyali türelemmel viseltetik a húga iránt. Jölle-het mindketten középkorúak vagyunk már, a mindössze két esztendővel idősebb nővérkém szemlátomást ártatlan

gyermeknek tekint. Némi homlokráncolással nyugtázza ugyan a szeszélyeimet, ámde rendületlenül hiszi, hogy majd csak kinövöm őket előbb-utóbb.

Rumen Apostoloff nincs hozzánk szokva, haja az utolsó szálig az égnek mered. Megrémül, ha csak kinyitom a számat, a nővéremet viszont imádja. Kitűnő hallása van, jóformán mindig megérti, amit mondunk, csak akkor mond csődöt a detektíveket megszégyenítő nyelvérzéke, ha szándékosan az elnyújtott sváb dialektusra váltunk, a lágy, sima hangokkal Rumen nem boldogul.

Rumen a mi Hermészünk, hozza-viszi a nyelveket, vezet, és közben mindig megtalálja az utat. Azok közé a kétségbeesett bolgár sofőrök közé tartozik, akik nem törődnek a sebesen tovasuhanó útszélen döglődő ezzel-azzal, úgy kocsikáztat keresztül bennünket kétségbeesett és éjszaka még annál is kétségbeesettebb hazáján, mint valami szolgálatkész idegbeteg.

Nekünk tényleg nincs okunk panaszra, mondom a nővéremnek. Egyrészt eltartottak, másrészt nem vertek bennünket, fizették elhúzódó tanulmányainkat, és végül még valami szerény örökségfelére is futotta. Ugyan ki kívánhatna ennél többet?

Megundorodom a mondataimban bujkáló örömtelen józanságtól, ezért egy időre befogom a számat. A nővérem többnyire úgyis hallgat, Rumen pedig nem meri kommentálni a nyilvánvalóan folytatás után kiáltó megjegyzést.

Veliko Tarnovo felé tartunk a jól kiépített országúton. Nemrég hagytuk magunk mögött Szófiát, balra lepusztult ipari üzemeket látni, vörössárga füstgomolyagokat eregetnek az ég felé. Egyetlen összefüggő vörössárga fátyol fedí a bal kéz felől elterülő vidéket, a benne lebegő részecskék mérgesen csillognak a napfényben. Bűdös van. Előttünk hosszú teherautó-konvoj. Rumen Apostoloff fészkelődik az

ülésen, aztán mint aki eltökélte, hogy bármi áron előzni fog, megmarkolja a kormánykereket. Előtte az országút, mögötte, a hátsó ülésen egy nő, akit ki nem állhat.

Főlkavarja olykor az apaszeretet egy-egy szikráját is az apagyűlölet szakadatlanul pörgő szélrózsája, sűgom oda hangtalanul a nővéremnek, miközben magunk mögött hagyjuk a kremikovszkiji fémkohászati kombinát – egykor *a bolgár-szovjet barátság gyűmölcsse* – vörös porfellegeit.

Ami bennünket illet, mi a magunk részéről a német-bolgár barátság gyűmölcssei vagyunk, pedig ez sem kevésbé gyanús a bolgár-szovjetnél. Hazugságokból, vasból és bádogból összetákolt barátság, nem maradt belőle egyéb, mint néhány rozsdás tank, meg rég az enyészet martalékvá vált hullahegyek. Az egyik ilyen kupacban enyészett el apánk, nem háborús, hanem későbbi hulla gyanánt.

Mutatkozzon hát meg ez az apa, ha bír!

Semmi. Nem érett még meg az idő, hogy óvatos kalapácsütésekkel kifaragjuk apánk szobrát. Kristo – ezt a tolakodóan szimbolikus nevet viselte. Nem rugalmas, nem kedélyes név, cseppet sem segített annak idején a kisfiúnak, hogy meglelje helyét a világban. Jelentések valóságos vaskoszorúja terheli ezt a keresztnevet. Azt mondják, ez a Kristo-apa – akkoriban persze még nem apa, hanem csak fiú – gyorsan megtanult írni. Az viszont jó időbe beletelt, mire vonakodás nélkül képes volt leírni a saját nevét. Felnőtt korában aztán – akkor már orvos volt – olyan girbegurba betűkkel írt, hogy a pokolba kívánta az összes patikus, amikor kénytelen volt kisélabizálni a receptjeit. Az aláírása végképp olvashatatlan volt. A nevében rejtett apánk személyiségének magva, igen. Girbegurba személyiség volt, mondom a nővéremnek, és máris hallani vélem, hogy mélyet sóhajt – már megint összevissza beszélek, szokás szerint szabad folyást engedek a hangulataimnak.

Hangtalan személyiség volt, és súlytalan is, legalábbis ilyennek látják a lányai, ha egyáltalán eszükbe jut, folytatom diadalmasan. És hát eszükbe jut, naná. Egyszer csak itt terem, ha éppen kedve szottyán, ez az atyai dög.

Szakadatlanul ott kísért apánk az éjszaka megkezdett és napközben tovább csinosított álmainkban.

A nővérem eltökélten hallgat, Rumen egyre csak sóhajtozik, illetve öklével csapkodja a kormánykereket, amikor éppen úgy véli, valami megveszekedett barom nem hagyja előzni. Így hát egyedül folytatom, persze a nővérem nevében is, jöllehet nővérem rendszerint tagadja, hogy az álmokban apák kísértének, mi több, a mi girbegurba apánk a szokásosnál szívósabban.

Nemrég, a Szófiába indulásunk előtti éjszakán ott ült a szobámban. Teljesen magától értetődő volt a jelenléte, valahogy úgy, mint amikor Murakami azt mondja egyik elbeszélésében: *Egy hatalmas béka várt Katagirire, amikor hazaérkezett.*

Rám nem holmi túlméretezett kételtű várt, hanem csak apánk. Tapintatosabban viselkedett Murakami békájánál, hallgatott. Minek is strapálta volna a hangszalagjait, ha egyszer úgysincs mit megbeszelnünk? Aztán egyszer csak fölállt, és elment, mégpedig a falon keresztül. Ő maga egykettőre eltűnt, a kötele viszont jó ideig ott tekergett még a padlón, ahogy húzta maga után, mígnem lassacskán eltűnt az is. Igen, apánk rendszerint magával hurcolja a kötelét, nincs ebben semmi rendkívüli.

Ideges sofőr ez a mi Rumenünk, minduntalan fölrezzent a gondolataimból. Amikor előz, óhatatlanul találgatni kezdi az ember lánya, vajon sikerül-e neki, vagy sem. Épp az imént előzött meg egy súlyos farönkökkel megrakott teherautó-konvojt, a leghosszabb rönk végén piros rongydarab. Megúsztuk, még ez egyszer, talán utoljára.

Föltett szándéka Rumen Apostoloffnak, hogy megmutatja nekünk Bulgária kincseit. A nővérem meg én azonban okosabbak vagyunk nála, és pontosan tudjuk, hogy csakis a bolgárok agyában léteznek efféle kincsek. Szilárd meggyőződésünk, hogy Bulgária rettenetes ország – nem, ne ilyen fellengzősen: éppen csak ostoba és hitvány. A tájai? A tenger, az erdők, a hegyek, a ligetek? Felölünk akár rejtett szépségekkel lehetnek teli, nem vagyunk ornitológusok, és nem vadászunk medvére sem. Hidegen hagynak bennünket a Rodopi-hegység festői szurdokai, nem rendítenek meg a völgyekben visszhangzó kalapácsütések, és nem járunk templomba, hiába minden harangszó. A rózsaligetek számunkra rózsaligetek csupán, és kész, nem dobogtatják meg a szívünket. Nem bódulunk el, akár a friss szerelmesek, nem zubog hevesebben a vérünk csupán azért, mert egy vöröslő foltra mutogat valaki. Alaposan kitanultuk a józanság művészetét. És gyakoroljuk is rendületlenül, mihelyt megüti orrunkat a bolgár levegőt szaga, vagy ne adj' isten Bulgária földjére merészkedünk.

Mi van még? A bolgár kórusok – talán bizony azok sem számítanak? *Le Mystère des voix bulgares*, ahogy előkelően mondani szokás? Avagy nem olyan-e a hangjuk, mintha valahol odafönt, az éter magasában dalolnának, hogy belevisszhangozzanak a hegyoldalak? Ki ne bizonytalanodna el Orfeusz nevének hallatán? Oly tisztán, oly varázslatosan dalolt ő a Rodopi-hegységben, és oly gyönyörűsége senkihez nem hasonlítható, hogy köré gyűltek a kövek meg a fák, leeresztette a szarvát minden lelkes állat, térdre borultak az elragadtatástól a szarvasok meg az őzek, szorosan egymás mellé, összébújva hevert le a lágy mohára a vad meg a vadász, béke és egyetértés honolt minden teremtetett lény között, akiknek volt fülük, hogy hallják, és volt szívük, hogy beleremegjen – csupa fül voltak ők mindannyian,

színtiszta odahallgatás, az érző kőszívek meg az érzékeny kőfülek valóságos hallgatásorgiája, amelyenről nem tesz említést még maga a Biblia sem.

Persze, feleljük a magunk részéről, éppen csak az ük-ük-ükanyáitokat felejtitek el, azokat a habzó szájú menádokat, azokat a rikoltozó, bosszú- és vérszomjas, elvetemült eszelősöket. Fújták a kürtjüket, lármáztak, üvöltöztek rendületlenül – semmire nem ment a dalával Orfeusz, minden további nélkül lemészárolhatták. Nemsokára ott úsztak márványfehér testrészei a Marica vizében, ott úszott Orfeusz még mindig éneklő feje a bükkösök meg a fűzfaligetek között, el a mogyoróbokrok meg a nyárfák alatt, úszott az a szépséges fej lassan, komótosan a tenger felé. El ebből az elvetemült országból, amelyet akkoriban még Trákia néven emlegettek. Semmiféle szellemet gyönyörködtető kincset nem rejt a ti híres-nevezetes Rodopi-hegységetek. Nem Orfeusz, hanem a menádok hangja csendül ki a kórusaitokból, legalábbis a kései utódaiké. Ez pedig egyszersmind magyarázattal szolgál arra is, miért szorítják össze olyan természetellenesen a torkukat a bolgár kóristák.

Gyönyörűségesen dalolt ez a mi nőgyógyászunk, sóhajt föl máris az apaimádók kórusa, egykori páciensek egytől egyig: hallották állítólag, amint egzotikus Orfeuszuk az ablaknál állva, az íróasztalnál ülve, körmével az injekciós tűt pöcögtetve, orvosi műszerei fölé hajolva, vagy a fene tudja, hol és mikor énekelt. Csakhogy nemsokára belekezdett a saját gyászénekébe, igaz, takarékos ékítményekkel látta el még ezt a lassanként hörgéssé csituló halálos karattyolást is az egykor módfelett melodikus atyai hang, legalábbis amíg végleg bele nem szorult a torkába az ékítményekbe lehelhető kevéske szusz.

A fejét viszont, ó, azt az atyai főt sűrű feketeség fedi imár, és torkába gyömöszölte a halál.

Haladjunk, mondom, gázoljunk még mélyebbre a bolgár nyomorúságban, amit lányai fejére és szívére idézett ez az atyai dög. Többnyire fennhangon beszélek, ezúttal hál' istennek csak magamban, így hát nem valószínű, hogy meghallotta volna Rumen. Nem tudni persze, nem hallotta-e mégis, olyan élesre van köszörülve ugyanis a titkosszolgálati hallása, hogy nem egyszer meghallja már azt is, ami még csak csiklandósan billeg a nyelvem hegyén, még mielőtt kibucskázna a levegőre.

Rumen, szegény Rumen, esett-e már szó a bolgár fazekasmesterség remekeiről, amelyeket oly büszkén mutogatsz nekünk? A pávaszemes mintáról, a barna korsók, tálkák, tányérok, hamutartók, kávéscsészék peremén körbefutó hullámmintáról, meg arról, hogy annak idején előszere-ttel cipelték haza ajándékba a cserepeiteket az NDK-ból érkezett turisták, ma pedig előszeretettel cipelik haza őket az angolok? Mi a magunk részéről esetlennek, elbaltázott gyerekfazekaskodásnak tartjuk a tányérjaitokat, a csészéiteket, a korsóitokat. Különben is bolond, aki eszik az edényeitekből; nem mindenütt fedi a kobaltkék festéket a ráégetett máz, márpedig a kobaltkék festékek mérgező.

És mi a helyzet vajon a Fekete-tenger partján? A Fekete-tenger, ó, igen – a hullámok morajlása, a sirályok, a dűnék, a parti kávézók, a habok közt bucskázó csónakok, az imbolygó árbcok jutnak róla az ember lánya eszébe, a távolban pedig – habár az a távol már nem is Bulgária – Ovidius. Ugyan már! Letarolták, beépítették, teleszórták szeméttel. A legutolsó halat is kifogták a hamuszürke tengerükből. A bolgár konyha? Lekomzált olajban tocsogó gyanús pép. A hal? Elszenesedett, viccnek is rossz. A huszadik század bolgár művészete? Merő ízlésficam, kivétel nélkül. Az építészet, leszámítva a kolostorokat, a mecseteket meg a tizenkilencedik századi kereskedőházakat? Valóságos büntény!

Nővérem megrázza a fejét. Nem ellentmondani akar, nem is hallotta, amit mondtam – csak szűnyog telepedett a hajába, és megpróbálja elhessegetni.

Mégis a legjobbkor szakít félbe, mint rendesen.

Tudom, persze, hogy tudom! Pontosan tudom, hogy nincs igazam, mégsem bírom fékezni magam. Ingerszó nekem a *Bulgária*, nyomban rohamot kapok, mihelyt meghallom, pilanatokon belül elmegy az eszem. Összevegyül az apagyűlölet meg az országgyűlölet, én pedig menthetetlenül fortyogok a kettő közös levében. Bulgária? Apa? Elkap, nem ereszt. Nem használ az sem, hogy találkoztam jó néhány finom érzésű bolgárral is, és persze már-már eszeveszett eufóriával vetettem rájuk magam. Az ilyen embereket nem is könnyeli el igazi bolgárnak a bennem lakozó gyerekes könyvelő. Valami néptelen vidékre telepíti őket, oda, ahol az összes többi kedvencem lakik.

Nővérem kedves mosollyal nyugtázza, amit Rumen mutat, bármi legyen is az. Jól ismerem ezt a mosolyát. Olyankor ül ki az arcára, amikor belül valójában az undor fojtogatja. A jóindulatáról biztosítja a világot ezzel a mosollyal, a szenvtelen, részvétlen jóindulatáról. Mosolyának beszáradt, cukorra dermedt változata ez. Titkon ő is örül persze, hogy ismét megállapíthatja, milyen menthetetlenül korlátolt ország Bulgária. Pontosan tudom, mi zajlik benne, jóllehet nővérem sokkalta udvariasabb, sokkalta óvatosabb annál, semhogy nyíltan hangot adna a viszolygásának. Azt bizonyítja ez az egész röhejes ország: nem valami nagyszerű férfiú volt az immár halott apánk, hanem csupán egy ostoba bolgár. Veszteségről szó sincs tehát, sőt kimondottan szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy nem bírt megfertőzni bennünket a bolgár hókuszpókuszával az alatt a rövidke idő alatt. Az egyetlen különbség kettőnk között az, hogy nővérem megtartja magának a

gondolatait, és egyfolytában mosolyog, én viszont a kétségbeesésbe kergetem Rument a bolgár nyomorúságról tartott szónoklataimmal.

Máris torkig vagyunk Bulgáriával, pedig valójában nem is ismerjük még. Bármilyen szomorú, a bolgár nyelvről az a véleményünk, hogy nincs nála visszataszítóbb a világon. Micsoda puhány, esetlenül csetlő-botló nyelv, tele labiális petárdákkal, amelyek az istennek sem akarnak fölrobbanni. Életlenek még a mássalhangzói is. Rumen bosszantására szívesen folyamodom ahhoz a trükkhöz, hogy fennen dicsérni kezdem a szomszédos románokat. Milyen kellemes csengése van a román nyelvnek! Milyen súlyosan terjeng benne a világvégi sötétség! Úgy bizony, nagyon is javukra vált ám a románoknak, hogy az újlatin nyelvekhez igazodott szláv lényük. És a tetejében milyen fessek! Némelyikük szakasztott olyan, mint valami jól megtermett római. És micsoda irodalmuk van, tele fekete mágiával! Nem is csoda persze, végtére is ott vendégeskedett közöttük Ovidius, és mindig is jelentős szerepet játszottak náluk az ellenzékiek, nem voltak mindenestül a szovjetek talpnyalói, mint a bolgárok. Azt a maroknyi bolgárt meg, aki esetleg mégsem volt talpnyaló, egykettőre eltüntették a lovecsi kőfejtőben meg a belenei átnevelő táborban.

Elég kiejtenem a számon a Románia szót, és Rumen máris olyan képet vág, mintha a fogát húznák. Gondolom, újra meg újra meggyilkol álmában minden éjszaka, a nővéremet pedig elkapja, és magával hurcolja valamelyik bolgár domb túloldalára.

Megesik, hogy túlfeszítem a húrt. Rumen idővel rájött, mivel szoríthat sarokba. Csattanós választ ad, ahányszor csak dicsérni próbálom a románokat. Micsoda? A civilizált románok? Baromság, kontráz Rumen, az volt a kedvenc sportjuk, hogy disznóólba zárták a zsidókat, és élve elégették őket. És

nem tartottak bűnbánatot, semmi bűnbánatot nem tartottak ezek a te nagyszerű románjaid, kiabálja dühtől és felháborodástól elcsukló hangon.

Besötétedik, lassanként kiürül az országút. Ritkán lakott vidéken járunk. Élnek itt egyáltalán emberek? – töprengünk, amikor már negyed órája kacskaringózunk a dombok lábánál, és sehol egyetlen település. Csak a cigányok szamaras meg lovas fogatai vánszorognak az út szélén, ezek utalnak nagy ritkán arra, hogy mégis élnek talán emberek valahol a dombok között, nyilván ügyel-bajjal összeeszkábált kalyibákból álló telepeken, egy-egy lepukkant, deszkából összetákolt vegyesbolt körül, ha ugyan vannak egyáltalán boltok arrafelé. Nincs itt semmi, amiért érdemes lenne ide vágyódni, semmi, ami felidézné bennem a mesés balkáni kaland hangulatát. Szánalmas, poroszkáló gebék, a fülükben ostorpattogás, az oldalukat majd' kiböki a nyomor, a homlokukon vörös bojtok.

A bolgár éjszaka előőrse ez a nyomasztó alkonyat. Hatalmas, fekete állatok gyanánt szunnyadnak éjszaka a bolgár hegyek, egy-egy fénypont világol csupán valahol a messzeségben, valamelyik dűledező házban. Megritkultak a teherautók, így Rumen most már kényelmesen elterpeszkedik az ülésén, a szája sarkából égő cigaretta lóg.

Jobb hangulatban vagyok ma, szeretem, hogy kocsikázhatnak. Nem bánom a hátsó ülést sem, jobban szeretem hátulról adagolni a mérgemet. Különben is még jobban felbosszantanám Rument, ha mellette ülnék. Az pedig már tényleg életveszélyes lenne, mivel rossz sofőr.

Nem bánnám, ha hiányoznék

Nem bánnám, ha hiányoznék, mondja apánk. Tarajos apahullám önti el az utasteret, a megtaszított kedély neki-ütődik az autó tetejének, a tető elröpül, egy ideig a szabad ég alatt gördülünk tova.

Soha nem mondott még ilyet – *nem bánnám, ha hiányoznék* –, soha nem hagyott még faképnél bennünket ilyen udvariasan. Eltűnt, tanú rá a hamuszürke ég. Megálapíthatatlan, miféle apa volt ez épp az imént. A hangjára nem emlékszem, nem emlékszik rá a nővérem sem, eleve kudarcra ítéltetett minden próbálkozásunk, hogy leírjuk apánk hangját. Hogyan beszélt vajon németül? Jól? Értetően? A valaha Bécsben fölszedett osztrák akcentussal? Vétett-e vajon nyelvtani hibákat? Bőséges szókincse volt-e, vagy inkább nyomorúságos? Nem tudjuk, pedig tudnunk kellene, hiszen én tizenegy voltam akkor, a nővérem pedig tizenhárom.

Nem tudjuk, lendületesen kezdett-e bele a mondókájába, vagy pedig akadozva. Nem tudjuk, szalagokon, úgyszólván kacsaringókban beszélt-e. Hogy döcögve avagy simán, célirányosan avagy bóklászva haladt-e előre a beszéde – sejtelmünk sincsen. Vajon felvette-e ő is a külföldieknek azt a kiállhatatlan szokását, hogy belegyorsítanak, ha elvesztik uralmukat a nyelvtan fölött? És a hangja? Magas volt-e vagy sípoló, netalántán a torkából vagy a mellkasából öblögette? Imádóinak női kórusa, akikbe lépten-nyomon belebotlottunk azelőtt, eskü alatt vallotta, hogy apánk csodálatos, olyan fantasztikuscsodálatos németet beszélt,

hogy valóságos költeménynek hallotta, aki csak hallotta. Legfőképp pedig olyan gyönyörűségesen dalolt, hogy az már-már az elviselhetőség határait súrolta.

Megszoktuk, hogy válasz nélkül hagyjuk az efféle állításokat. Még a nővérem sem veszi elő ilyenkor azt a híres-nevezetes mosolyát, ami ritka eset. Újabban hál' istennek egyre foghíjasabb immár az apaimádók női kórusa, alig maradt valaki azok közül, akik személyesen ismerték. Eljött tehát a mi időnk, a mi dolgunk eldönteni most már, ki volt apánk. Kiskorunkban, amikor hevesen csapkodó patkányfarok-copfokkal szaladgáltunk a kertben, vadidegen nők mustrálgattak bennünket, és rendszerint arra a következtetésre jutottak, hogy sajnálatosan csenevészebbre sikeredtünk, mint ama mesés Orfeusz, vagyis tulajdonképpen méltatlank vagyunk arra, hogy az apánk lányainak neveztesünk. Most viszont bennünk ötlük fel a kérdés: méltó-e vajon ez a csenevész szerencsétlen arra, hogy apánknek nevezzük?

Szögezzük le máris: apánk tipikus bolgár volt. Márpedig a tipikus bolgár szőrös, a makulátlan, hófehér fogsorát villogtatja fokhagymazabálás közben, és matuzsálemi kort ér meg. Apánk esetében a fejet csakugyan sűrű, fekete haj borította. Fokhagymát viszont jóformán egyáltalán nem evett. A tipikus bolgár vénségére sem kopaszodik, őszülni is csak nagyon későn őszül. Apánk azonban nem állta ki az idő próbáját, erről tehát nem nyilatkozhatunk. Annyit mondhatunk mindössze, hogy amikor a barátja végső búcsút vett tőle, és megsimogatta a fejét, csomókban maradt a markában apánk haja.

Hol hagyta még hátra a haját? Talán bizony a bútorokon? Voltak-e atyai bútoraink? Voltak-e anyaiak?

Bátortalan ellenállást tanúsítva szenderegtek a bútorok a bolyhos padlószőnyegeken. Kék padlószőnyeg a szülői hálószobában. Matt fényű bútorok. Tojáshej színű padlószőnyeg

a nappaliban. Apánk magának sajátította ki a balkonos szobában álló kis, vörös heverőt. Ezen a heverőn biztonságban érezte magát, semmi nem hozta ki a béketúrásból. Rendszerint beérte igen kevés körbefalazott térrel. Elég volt neki éppen annyi, amennyit megtölthetett a búskomorságával. Megegett azonban, hogy feldúltan, a hófehér fogait vicsorgatva járkált föl-alá a balkonos szobában. Legbelül alighanem elromlott benne valami. Nem csoda, hogy pár évvel a halála után felrobbant egy a balkonos szoba asztalán, a napon felejtett elem, és a vörös heverőre ömlött belőle az összes ocsmány szagú sav.

Apánk futólag került csupán kapcsolatba az emberekkel, akik körülvették. Egyszer alaposan megnézte őket magának, bevészte őket az emlékezetébe – és be is érte ennyivel. Nem zavarta, ha elmosódott az összes többi vonás. Mindig ott ült a fején a mélabú, mint egy gombóc tejszínhab. Nyilván úgy vélte, páratlan sötétség terjeng a bensőjében. És családunk egyetlen tagja sem mondott neki ellent, nem bizony! Egymást túlszárnyalva próbálták megfejtetni a családi mellékboldyók ama felfoghatatlan sötétség mibenlétét, amely belengi a bolgár apa- és férfilelkeket, ritka félelmetes példány volt ugyanis ez utóbbiak közül az, aki örökös rettegésben tartott bennünket. Zavaros, csalóka fényben tündökölt az a sötétség, akár a zseniké. Az viszont mindmáig rejtély, miért nem tekintett valaki legalább egyszer az eltompult arcába ennek a férfinak, hogy levonhassa a következtetést: nem, nem holmi zátonyra futott művésszel, dehogy, csupán egy lezüllött, zátonyra futott orvossal van dolga.

Nem zárkózott magába, nem tunyult el az évek során, mint osztálytársnőink többségének apja. Ha elővette a szekrényből a viseletes mellényét, már tudtuk, mi következik. Kihunytt körülötte a világ, kihunytt két hónapra minden tavasszal, és ilyenkor arra ítéltünk, hogy kihunyjunk

vele együtt mi magunk is. Ólálkodtunk a szobája bezárt ajtaja előtt, néha félénken bekopogtattunk, és megkérdeztük, kér-e enni valamit. Semmi válasz. Ha bátorságunkat összeszedve résnyire kinyitottuk az ajtót, valami olyan áporodottság csapott meg bennünket odabentről, hogy a lehető leggyorsabban becsuktuk újra. Úgy feküdt ott a heverőjén, mint egy máris oszlásnak indult tetem.

Eleinte azt reméltük, anyánk, ez a sportos asszony, síző, hegymászó és jégcsákány-tulajdonos egyszerűen föltépi majd az ajtót, és lekever a hullaférjének egypár csattanós pofont, tehát vagy fölébreszti, vagy végleg kiküldi a temetőbe, de legalábbis elkobozza tőle és sürgősen elégeti azt a rettenetes mellényét, amelynek a hasát rég kirágták már a molyok. Ámde csalatkoznunk kellett. Így idővel lemondunk arról is, hogy anyánkra fecséröljük hiú reményeinket.

Anyai bútorok egyáltalán nem voltak nálunk. Ugyan mihez kezdett volna saját bútorokkal egy minden idegszállával a férjébe csimpaszkodó nő? Azt persze anyánk döntötte el, melyik jó nevű cég melyik bútorai kerülhettek be egyáltalán a lakásba – például a Schildknechtéi, mert azt a hatvanas években még mindig az előkelőség, a tartósság nimbusza lengte körül –, a döntései azonban mindig csakis a férjéről szóltak, csakis őt akarta jobb kedvre deríteni, magának nem vásárolt soha.

Matt fényű lakk! Legalább száz okot találhatna az ember lánya arra, hogy a matt fényű könyvespolcokba verje a fejét! Óhatatlanul fölébresztik a romboló ösztönt bárkiben az ilyen matt fényű könyvespolcok, rajtuk katonás rendben Uwe Johnson, Max Frisch, James Baldwin, Albert Camus művei. Baltát ide! Elő a fűrész! Hadd szakadjanak fecnikre azok a könyvoldalak! A nővérem, ez a javíthatatlan alvajáró persze mindmáig úgy járkál a matt fényű könyvespolcok között, mintha mi sem lenne természetesebb széles e

világon, még akkor is, ha zárható ajtajú elemeket építettek közéjük, és a nádbetétes, rézkulcsos ajtócskák mögött ott éli a világ zajától visszavonult életét a konyak meg a talpas pohár, a whisky meg a súlyos, metszett kristálypalack.

Ha notórius alkoholisták – Lowry! Faulkner! Cheever! – könyveit olvasgatták volna a szüleink, alighanem nagy ívben elkerülték volna a Schildknecht céget meg a matt fényű lakkját. De nem! Magára vessen, aki magának keresi a bajt.

Alkoholügyben világéletében mértéket tartott apánk. Éjszakai harcos lévén nem volt szüksége a szeszre, anélkül is kihallotta a bútorokból, amit más ember rendszerint nem, szagról megérezte a kétségbeesésüket. Az éjszakai fenyegetéseket szertefoszlatta ugyan a nappal, apánk azonban a fejébe telepített hallóágyásban nevelgette őket tovább, az ágyásait pedig olyan szenzoriumok vigyázták, amelyek magukba gyűjtötték az efféle fenyegetések legfinomabb, legtávolabbi rezdüléseit is.

Kinek ne az angyalok jutnának eszébe, ha a kifinomult, a legkifinomultabb hallás kerül szóba?

Kísértésbe esem, hogy előadást tartsak mélyen tisztelt útitársaimnak az angyalok viselt dolgairól. Az Isten trónusához legközelebb álldogáló angyalokról mesélnék nekik, ha nem lenne ilyen fülsiketítő zaj a kis Daihatsu utasterében. Úgy hírlik, ezek tévedhetetlen hallással vannak megáldva. Odaadó hallgatóság folyik tehát az angyalok magasztos karában is, nemcsak a daloló, lantját pengető Orfeusz körül. Néha elképzelhetetlenül halkan nyilvánul meg az Isten, halkabban, mint egy újszülött amőba (száz-ezer emberi esztendő is kevés lenne ahhoz, hogy fölfogjuk), máskor meg olyan hangerővel, mintha kitört volna odafönt az apák napja (dobhártya-szagatónak hallanak ilyenkor a mindenféle rendű-rangú emberkéek).

Az igazság rostái az angyalok, gondolom magamban macsuls, minden erőmet latba vetve a Daihatsu ellenében: az

a dolguk, hogy az üzenet legapróbb morzsáit is kihallják az egymásba gabalyodott, kósza légáramlatokban lebegő, elpörgő, ellibbenő szavakból. A szó voltaképpeni értelmében alkalmasint semmit nem is ért az, aki ilyen intenzíven, egészen a csönd velejéig hatolva hallgatózik. Tegyük fel például, hogy azt mondja Isten: *halad*. Muszáj, hogy egy angyali agyvelő ilyenkor a pillanat tört része alatt megvizsgálja a *hal* és az *ad* minden elképzelhető változatát, a Bibliában fölbukkanó összes halféleséget is beleértve, és haladéktalanul arra az álláspontra helyezkedjen, hogy a különféle halfajok – nevezetesen a hering, a szardínia meg a tonhal – úgyszólván csak mellékesen, vidám kísérőraj gyanánt úszkálnak a szót hordozó légfuvallatban.

Ostoba példa, tudom, vissza is vonom rögtön. Mert a szó szerint vett szószerinthalás problémájától még csak-csak eltekinthetnénk, attól viszont már aligha, hogy hiányzik a bizonyíték rá: Isten folyékonyan beszél németül. Vagy latinul, vagy görögül, vagy héberül. A bolgárt viszont eleve kizárhatjuk. Bolgárul nem tud az Isten, annyi biztos!

Hahó, nővérkém, ne kókadazz már! Félrebiccent fejjel elalszol nekem, miközben én az angyalokon agyalok, csak mert esteledik, és kiürül az autópálya?

Hírnökök, nővérkém! Szárnycsattogás, mennybéli csúcsforgalom! Szignifikánsok tömkelege!

A hírnökökre hárul a feladat, hogy kibogozzák az isteni halandzsát. Hogy gyűjtögessenek, szortírozzanak, vizsgálgassanak, csoportosítsanak, vonatkoztassanak. Egyszóval hogy halljanak, mi más? Hogy azután majd kiközvetíthesék a halandzsában borostyán zárványaként rejtező megbízatásokat mindazoknak, akiknek fülük van. Még akkor is, ha netalántán némi ingadozás volna tapasztalható a Magasságos Akaratban, vagyis kétségbe vonná önmagát a Magasságos

Akarat. Félrehallás kizárva, illetve szigorúan tilos. Az üzenet korrekt vétele és korrekt kiközzetítése alapkövetelmény.

Nyilván eldugult apánkban a kifelé szolgáló vezeték. Csakis befelé hallott, a maga bármiféle közvetítést eleve elvető céljai szerint. Hogy miféle tájékokon kószált a hallása, azt inkább ne firtassuk. Főleg a belek vidékén, gondolom én. Szívtájékon, véli a nővérem, ez a romantikus rohadék.

Amikor kiürült a rendelője, amikor elült körülötte a gondtalan ricsaj, kimutatta a foga fehérjét a hallóágyás.

Teli volt az agya lyukakkal, ki-be ugráltak rajtuk a sötét képzetek. Megzörrentek a fejében a semmi lehetetvékony levelei.

Ébresztő, nővérkém! Épp tegnap láttuk azokat a leveleket!

Tegnap bámultuk meg valamelyik trák királylány lehetetvékony levélkoronáját a szófiai múzeumban. Körömyi vékony aranylapocskákból fonták. Nem győztünk összekacsintani gyönyörűségünkben a vitrin felett. Az emlékeinkben arany marad, jóllehet egyre törékenyebb, egyre fantasztikusabb levelekké vékonyodik az az arany. Így őrizzük meg épségben, mindörökre épségben, anélkül, hogy kárt okozna, ami az ismeretlen királylány fejcsodájából az agyunkba fészkelte magát.

Nem apánk gyerekei vagyunk. A bizonyíték? Apánk egyetlen pillantást vetett volna csupán azokra a levelekre, és máris fenyegető agyszüleménnyé változtak volna a fejében. Nem emberi kéz, hanem az ördög művének látta volna őket. Titkon máris ott zörögtek volna a fejében azok a levelek, vagy ami még rosszabb: nyomban a homlokára fonódtak volna sötét koszorú gyanánt. Hangtalanul persze. Levélfonódás, levélcsörömpölés mint – ki tudja, kitől és honnan eredő – immateriális fondorlat, amelynek egyetlen célja, hogy megkínózzon egy egy méter hetvenhét centi magas bolgárt.

Mintha ormótlan fenyegetéssé változott volna minden báj, mihelyt behatolt apánk fejébe. Szóáradattal próbált küzdeni ellene, persze csak magában, fennhangon soha. Mindhiába. Arra soha nem volt esély, hogy a csatába küldött szavak le-
pöccintsek a homlokáról azt a mélységesen röhejes, valami ismeretlen ellenfél odamesterkedte töviskoronát.

ODAMESTERKEDTE! – üvöltötte volna világgá Daniel Paul Schreber esküdtszéki elnök mennydörgő hangon, hogy megmutassa az ellenségeinek: még mindig ember a talpán.

Apánk ezzel szemben semmit nem szólt ilyenkor. Egyetlen mukkot se, még bolgárul sem. Talán bizony egy lány lakozott apánkban?

Izébizé, örökös javítási munkálatok zajlottak a fejében. A munka serénységét a koponyavarrataiból előtörő füst mennyiségén lehetett lemérni, jóllehet sűrű haj fedte az említett varratokat. Igen, persze – ugyan, dehogy – de igen – de nem: így ment ez vég nélkül, örökkön örökké.

A fejét, amint már említettem, befedte a sűrű feketeség, és torkába gyömöszölte a túlvilág.

Kockáztassuk meg a merész feltevést, hogy nem ettől az apától származunk. És nem is attól az anyától, akit olyannyira igyekeznek ránk tukmálni. Száz százalék, hogy nem. Szelle-
mi képességeink hanyatlásának ékes bizonyítékát szolgáltat-
nánk azonban, ha erreföl keresni kezdenénk egy szóba jöhető apát, egy szóba jöhető anyát. Zeusz talán? Avagy a szeplőtelen fogantatás? Nem, és nem! Persze nem a nőé, hanem a férfié! Infantilisek vagyunk, harsogják a gúnyolódók, szánszalmasan infantilisek. Lehet benne valami, végtére is éppen elég ok a tartós infantilizmusra egy hamis apa meg egy hamis anya. Ne feledjük azonban, micsoda roppant energia feszült akkor még apró lábainkban, miközben megpróbáltunk kikecmeregni a labirintusból, amelyben fogva tartottak bennünket állítólagos szüleink, akik persze igazi szüleinknek adták ki magukat.

Csakugyan megőrzésre érdemes kincs lenne a gyerekkor, ahogyan folyton-folyvást mondogatják? Ugyan dehogy! Szívük tunyasága, fejük megrögzött csökönyössége zsolozsmáztatja csak ekképpen a gyerekkor kivénhedt őrizőit. Mi a magunk részéről igyekeztünk a lehető leggyorsabban letudni a gyerekkorunkat. Mielőbb meg akartunk tanulni járni. Meg akartunk tanulni olvasni. Hogy kirohanjunk a gyerekkorunkból, hogy kiolvassuk magunkat az álságos kicsinyítő képzők hatálya alól, és soha ne cipelhessen vissza bennünket oda senki. Kínosnak érezzük ma már azt is, hogy egyáltalán gyerekek voltunk valaha. Becsben tartunk minden egyes esztendő, amely közelebb visz bennünket az öregséghez, mert egyre messzebb kerül tőlünk a gyerekeskedés, a gyerekség, a gyermeki lét, egyszóval az az egész gyengeelméjűség, ami szélteben-hosszában oly nagy becsben áll.

Ötéves korában lángolt fel nővéremben a szerelmi szenvedély. Ökölbe szorított kézzel a kertkapu rácsába kapaszkodva bámulta szíve választottját. Burkolatjavítási munkák zajlottak akkor az utcánkban. Nem, nem az ormótlan légkalapácsokkal mesterkedő apró termetű, szívós olaszok egyikébe szeretett bele a nővérem, hanem egy német férfiúba. Ha lenne olyan, a férfinépre alkalmazható pompás szó, mint a „*szőke nő*”, akkor azt minden bizonnyal kiérdekelte volna a szerelme – a *szőke férfi* vagy *szőke pasi* ebben az esetben nem elég csábos kifejezés. Kidolgozott izomzat, napfényhaj, rebbenő arany a feje körül a hősökért lelkesedő görögök legszigorúbb mércéi szerint – így állt ott az a férfi az árokban, lapátjával súlyos rögöket hánnya.

Korai bizonyítéka nővérem csallhatatlan hatalmi ösztönének, hogy éppen abba a lapátos földmunkásba bolondult bele. Nem holmi közönséges napszámos volt ugyanis az illető, hanem az Epple cég majdani főnöke, az elsőszülött fiú, aki történetesen a Wurmlingerstrassén töltötte a tanoncidejét.

Nem zavarták a nővéremet a meglehetősen különböző életkorporciók sem, amelyek szerelmes kipárolgások fellegeiben lebegtek az utca fölött. Csakis az erénycsöszök szemében lehet szálla az öt meg a huszonöt között mutatkozó különbség, mivel azoknak sejtelmük sincsen az időn keresztülvágta szárnyas szerelemről. Nővérem nyilván (igaz, kisé megelőzve az életkorát, mivel akkoriban nem ismerte még minden görög dalnokok atyját) önmagára vonatkoztatta Homérosz mondását: *Tán nem is ember – isten szülte e lányt*, ilyenformán pedig lehetséges és megengedett volt bármi.

Én zavartam egyedül. Féltékenységből talán? A másokban angyali türelmű nővérem akkor mindenesetre nem volt szívbajos, és elmart a kaputól.

TARTALOM

Úton Rumennel	7
Nem bánnám, ha hiányoznék	17
Hús!	27
Mennyi az annyi?	39
Oltsd ki a szememet, Kicsim	56
Arany	65
Kertek	76
Fekete tárolók	87
Petrezselymet árulunk	96
Szövetségi érdemkereszt	112
Sumen	126
Recsegő szárnyak	132
Boldog pár	141
Jackie	150
Úton a tengerhez	158
Várna	169
Roxy	180
Potpourri	193
Pipacsszem	205
Neszebar	214
Tovább!	229
Szófia	238
Titkok fátyla boruljon minden egyébre	250

A kiadásért felel a Bookart Kiadó igazgatója
Megjelent 17 ív terjedelemben
Minion Pro betűtípussal szedve
80 g-os ofszet papíron
Korrektor Mihály Emőke
Tördelő Hajdú Áron
Műszaki vezető Császár Csilla
Készült a csíkszeredai Alutus Rt. nyomdájában
Felelős vezető Hajdú Áron igazgató